

МУШЬНИ ЛАШӘРИА

А Ж Ә А

1953 • 1989

АПОЕМА

Апхэынтшәкәтыжырта
Москва – 2015 – Аҗәә

Мушьни Лашәриа

АЖӘА. 1989 • 1953. Апоема.

Аңсны жәлар рпоем Мушьни Лашәриа ипоема җың «Ажәа» җакы хадас иамоуп аңсуа жәлар рмилаҗ хақәитратә қәңара, абиңарақәа реимадара, реиқәҗытра.

Апоемаҗ ирзаатғылоуп Аңсны аҗеиңаа дуқәа Аслан Отырбеи (1910–1990) Владислав Арзынбеи (1945–2010) рнысымға, рҗоу-рыхтә хаҗсахақәа, ҳажәлар милаҗ ҳсабла реиқәырхаразы, Аң-сынра ахақәитразы, ахыңшымыразы хақәҗаралатәи рықәңара. Аҗымтәҗ чыдала иалкаауп уртҗ Қартҗи (1953) Москвеи (1989) иеи-цырдыруа рықәғыларақәа, хаштра зқәым Ражәа.

Апоема җуп аңсҗазаартә җабырг иашыашәаланы, ахтысқәа анымғаҗысуазтәи ахроника иатәны, зымехак тҗбаау лаңиҳәаала.

Аҗымтә аҗҗоуп заңхъара мариоу бызшәала, җәаҳәа кьаҗла, апоезиатә рҗеиамтә аңсы ахазҗо ажәа лыңшаахла, апоем иҳәа-тәы, ифәтәы ианаало емоциатә ритмла. Аңхъаф иҗыло апуб-лицистикатә лагамтә – газетҗтә публицистикам, апоезиатә сахъажәеи иареи ешласоуп.

Апоем уаанзатәи иепикатә җымтәқәа «Ахьтәы уасҗәеи» «Аңыңыи» рҗы аиңш автор изы аракаҗыи иадоуп ҳауаажәлар знысуаз азалымдаратә, аңҗамыҗәатә мға, уртҗ раңхъагылаҗәңә, рҗеиңаа ирызку агәйтҗәаажәа, Ажәа ҳарак.

Аредактор Уасил Аәзба

Асахъатыхҗы Бәтал җьапуа

© М. Лашәриа, 2015

Знаменье лучшее всех –
лишь одно:
за отчизну сражаться!

Гомер

АЛАГАРҒА

Бжык саҳаит: уажә иѳтәу, иҳәатәу –
Исхуп, исгәуп, дамазам шаҳат...
Аңшыхагь сымоу?
Ғым-ңсымиша игалатәус?
Иццакуеит шыбжышьтахьтәи асаат...

Истааит Ажә:
– Исыт угәы-уңсы,
Аханатә иаңу сауп, сыгәра га! –
– Иңшыоуп уңабырг, иҳараскуеит убзырзы,
Уахьыкоу сыкоуп, удунеи ахь сга!.. –

Иґыцым – ғыцуп: дыкоуп измаҳац,
Знык аума аңабырг анҳәатәу?..
Ҳнаскьаңһьазагь иґам ихәашьырц
Ахақәңара, аңсақәңара иатәу.

...Абар, ҫыңьа рынаур, рышәшьы,
Урт рыгага ааҫналеит еишьтаны...
Бжык саҳаит: асаркьал абжы –
Ахәрашәеи Шәнеибаци ирыбжыны.

Аслан Оңырбеи
Владислав Арзынбеи
ирыхъзынҫыланы

АСЛАН

Сентиабр. Тагалан.
Итынчым жәлара.
Ахтыс дуқәа еишьталан
Ицон апкара.

Март мзаз Сталин
Инижът адунеи:
Шьта дыкам хатала,
Адамра – мавзолеи

Дамоуп назаза
Иқә-итцас нагзаны,
Атәыла иахьанза
Пхьа изгаз хәа дшьаны.

Дивартцеит Ленин,
Еицамоуп дамрак.

Дцэыртцит ус Кремль
Никита ҳаа аумак¹...

Иҗкалеит иззыцшымыз,
Дук мыртцыкәа ара:
Итцаанза цшымыз –
Бериа итакра!..

Итакра, уи иацыхра,
Имышәт цшы-блакы,
Ишьтамта аныхра –
Иацсоу агәтакы!..

Дыкам уи ацъныш,
Дахәхеит цъаханым!
Жәлар ррыцҳара изыгъашкт,
Ицшәмагъ дахым...

Идәықәлеит асыпса
Нкылашъа змам!
Иаахәит шыта аусқәа,
Урт рымға мариам...

Ацсынтәыла, сыпсадгъыл! –
Иазцэыртцит шәахәак,

«Иаххылапшу – уҳадгыл!» –
Игәыгуан жәларак.

* * *

...Уи ацхынраз, усқан
Срылгеит аа-класск,
Исхаштуам ахаан
Ахтысқәа ҳазлаз:

Ақырт нбан ныжьны
Кириллица² ххәон,
Ана-ара, есыены,
Абри иаҳаргон...

Ацснйтәыла гәыграк,
Мза җак иазыцшын.
Мачк абга еитнахуан,
Иеихаз агәтакын.

Атәылаҗ еилыхаран,
Ауаа дукәа какъкьон...
Аусқәагъ – мѡахаран,
Амшеикәшара млагон...

Имацмызт игәахәаз
Ахтысқәа, агәтакқәа,

Нарха змаз, нарха змамыз
Еибаркын рнапқәа.

Артқәа – пша кәандан,
Псасирак иатәын...
Ишшәартац ишәартан,
Ҳазтәымыз ҳартәын!

Урт ҳалан изхытны,
Ирыман аҳра,
Ааишәақәа ацәырзын
Ажәйтәтәи Ацсынра.

Иаххәап даҕакалагғы –
Ус пқарак ацын:
Ухәаагғы угәалагғы
Мацәазк итакын...

Ипсыз иқашанақәа
Атәыла иахыгзоуп,
Ихахә-ныхақәа, исахәақәа
Макъана еибгоуп...

Ақәа агәеисыртағ
Игылоуп бахәны,

Атәыла анысымғағ
Хра злоу шыақаны!..

(Үажә уақа пшыа тыцуп,
Зыхьз камшәауа жуп:
Ҳзыхьчаз роуп, зқәа тыцуп,
Ҳацсадгғыл иагәуп).

...Макъана ибзырзашәақәа
Нкылам цьаргғы,
Сызтаз атцареиуртағ
Исхәон уи саргғы...

Макъана миллион-уаа
Русқәа тцаазам...
Макъана Лакоба
Итархашьатә хәазам.

Аҕажәатәи аузара³
Макъана ихароуп,
Макъана апстазаара
Шәартоуп, зырәроуп...

* * *

Никита, аа, ҕышәала
Аусқәа дырғуп...

Инымшәо – дырнышәауам,
Уажә Қарт игәҗакуп:

Уа Бериа идаракәац
Шытцхәатәу ибоит.
Еизара дук, ирымбац,
Убрака ирхиоит...

Быжьфы-аафы ацсуаагы
Уахь ирыцхьейт, абар:
Ирыхәтан матцуралагы,
Икалозу ирымгар?!..

Итоурыхтәу еизароуп,
Кремль азыцшуп,
Мжаваназе⁴ дааргароуп,
Егырт – ахцатәуп!..

Ацсны азбахә арака
Җәғәала ихәатәуп,
Агәы иҗоу ашья көәкәа
Абра итырттатәуп –

Итахуп ус Никита:
«Ихәәеуп Ацсынра,

Ихэатәуп уи ус шакәү,
Затә ы́кам ара!...»

Есаaira изтәахрыда
Изтагылоу жәлара?
Аха изхәарыда?
Изгәагырыда иара?

Аа, аизара егыагым,
Иааит аҗхәара,
Изацәажәаз азә иакәым,
Ишьярдафын урт абра...

(Аусқәа хра рызтоз,
Иатцаз Москвантә,
Ацсуаа нага-ааго,
Ирцылеи за́кантә!)

Адепутатцәа хәа иалхыз,
Убас иалаз ЦК –
Ирархәеит: «Шәыгә итцхо,
Ишәхьяау шәхәатәқәа,

Ишәыхтысуа, ишәзаарцо,
Шәшырго шәыцқьа –

Акрыкоума ижэзо? –
Зегь шэхэа, итшэыркэа!..»

Изхэода, итзыркэода? –
Мап еицыркит зегы!
О, Апсны, атынхада,
Ас акэхо цхьагы?!

Мап ркит, аа, иафаршэны,
Мап ркит, аа, имза...
Ахтыс цашьақэа ирнымшэа
Ирфақэом рлахьынтца!..

(Мазагы ыкоу арака?
Абас абза-цсра!..
Блас ицэырыргои Акэа?
Уцаба Апсына!..

Уцаба, сызкэхышаша,
Дырцэымшэа зи-мцей
Уцабырг, уиаша
Анизыхьычхо уцей!..)

Еилкаан уа, иуадафын
Уи афыза агэагыра:

«Уи тышоуп, иңафуп,
Хланцы узгара!..» –
Абри ауп ргэы итыфуа,
Ириааиуа дара...

Ицъаршьоит Москватэқэа
Ирахаз ари мап:
«Аизара аусқэа
Бжамеамхар қалап!..»

Изасит убасқан
Апснықа Аслан,
Дырдыруан уи усла,
Арақа иаахьан:

Итыртцауан хгэала –
Камиссиан иеицын...
Аслангы хатала
Изейгэыгуаз уафцын!..

Игеит, аа, ателбжь –
Қартынтэи ауп,
Изасит шыбжьышытахь –
Иусураф дтэоуп...

Изасит, изасыз
Идырит, еилкаауп –

Урт Москваа ракэын,
Аизара ус
Аханатэ изыцхықэыз,
Ес-шар зыбла ахыз...

– Икам игэахэоу,
Мап еицырkit зегьы!
Ацсны ахьзала арака
Дцэажэом азэгьы!..

Дышцакамлеи хатцак,
Шэызтагылоу зхэара?!
Иахнархьит уи хгэатца,
Зегь ҕухроуп уара! –

Зегь ҕухроуп, избанзар
Ибжъазуеит шэхэатэы!..
Изаҳаша ирмаҳазар –
Иуадаҕхоит шэа шэтэы!

Иаадыруеит, ааи, уалам
Аратэи ЦК –

Иуцырхагам акала,
Урызхэыц ухэатэкэа!

Мап кы иутахызар,
Егырт реипш уаргы,
Хэатэ ыкамкэа иубозар
Лахь уитом азэгы.

Шэыжэлар, ха хтэала,
Хэатэылоуп иштэу!..
Урт зегь хэта-хэтала
Аброуп иахьхэатэу...

Атцабырг, аиаша –
Иагашам ацша,
Ажэоуп зегь зырфеиаша,
Ус икоуп алша!..

Иузынхазгы уахык ауп,
Еизароуп уатцэы,
Уаара хэзыцшуп ауп,
Хеизахкуам еазэы! –

Ас аипш иаразнак
Дэзыцшымызт Аслан...

Ианшэартаз – ддауацшыын,
Ихъз шытыцит лассы!..

Афашизм ғапыххаа,
Ацсырта иарбаны,
Дрыцхьон цхьака хэа –
Цхьа ицоз рханы!

Дызрыжэхеит ашьамѡаѣ,
Игэымшэара аацшит.
Курск аибашьра атабиаѣ
Апартбилет идырсит!..

(Зыкъ танк уа еижэылон,
Зыкъ танк еибарцсуан,
Нак-аак хаха еиѣалон,
Изытуан, ибылуан!

Избахон уа уи ала
Аиааира аѣхэара...
Ари ауаѣеимышхара далан
Аслангы абра!..)

Днепр ианыруаз
Ар-уаа ласы,

Иажәа шырныруаз
Дагахъан иара азы!..

Дцон аибашьфы ишиатәаз,
Ахымфас дафал...
Агәымшәаразыхәа
Игәышц иаркыз амедал –

Иҳамтақәа ирҳамтан
Иреигъшьауа ибон!
Ибыруан аға ихымта –
Машәырны деикәхон!..

Дазгәдуун итәыла,
Уи ахъз-ацшагъы!..
Ихазын – Ацсынтәыла,
Ирхадан уи зегъы!

(Дазгәдуун иқыта –
Дзыгәхәараз Абгархықә...
Зегъ рацхьагъ, хәарада,
Дызхылтцыз Тамшьыгә! –

Иныхәацхьыз ицын,
Ицъабаагъ хазуп.

Ирымхәои: аңа илтңыз
Аб изгыы ихъзуп!)

Ашәақъмца далан,
Иалыфуаз қсзын...
Аха далтцит лыңхала –
Ус ҳазшаз иҥахын!..

Урстәыла, Европа
Шъапыла дырхыс,
Дхынхәит, аа, Аңсныка,
Агәылшъап саса дтыс!..

Дхынхәит хыызла-ңшала,
Игәышңы чаңаны.
Иңылт Аңсынтәыла
Ифырхатңаз азәны!

***

Аңсны аҳәаа иахысны
Қартқа ахы рханы,
Адәығба цоит итрысны,
Инеиуеит иңырны.

Дтәоуп Аслан ихала,
Ажәақәак антцо,

Игәалашәауа ала
Аки-аки еиццо...

Гәтыхас имоуп иажәа
Дахънеиуа идырхатәу,
Икоу шыкоу ала
Азалымдара иатәу.

«Ухиаха, исғашәаша,
Уааскыа ихәатәу!
Сыдгыл иатәахаша,
Сыжәлар златгатәу!..

Аҳәатәи аҳәашъеи –
Еиңрымшәауа еицуп...
Аҳәатәгыы аҳәашъагы
Зықъ рыла ихаз-хазуп...

Азә дңәажәоит ак ихәазшәа –
Изымхәазеит акгыы...
Дгәыргъоит, уалк ишәазшәа,
Ихыччоит еихагыы...

Иеиңгуп ус утәазар,
Жәа мхәазо зынза,

Уаапшы, иауазар,
Даеа мзызк ацца!..

Аццггы мбылуа акэацггы
Зуа – абастгы ацуп...
Имацфым икоу уггы,
Урт ртэы хазуп...

Мап, мап, ус акэым, Ажэа
Аццабырг ауп изтэу,
Ихэоушэа ма ихэамшэа
Ихэоу агэра гатэу?

Иабакоу ацсуа итцабырг? –
Уи тазны итэахуп!
Иааныркылт, амфа дырбырт,
Абга ццэоуп, ихэуп.

Гьаргь, Баграт, Кэатциа⁶
Москванза ражэа фуп.
Иажэлеит хиа-кэиа,
Ахэда тцаауп, ижуп –

Ишьтоуп нахьхь, архивкае,
Быжьра-быжьтэа итэахуп,

Изфыз хәәеуп ртәылаф,
Шәазызарала иахуп...

Аиҳәшыцаа Шьакрылаа,⁷
Абри ашьтахь, даеазны,
Ашәкәы рфит Сталин ишка,
Гәагышыа змам гәагыны! –

Ашәкәы рфит, уа ианыртцеит
Җшанырхуа абар, абар...
Гәырз-шашәаз ибжәзит,
Иабакоу ахабар!..

Изаҳада ирхәаз ажәа?..
Иацхәада рышәкәы?
Уцала ари уанышәа!..
Ианбаххәари хәахәы?..

Ианба, убас иабыкәу
Ххәаа аргамә иаххәоу?
Цәахышыа, зашәа ахәақәым?..
Убжәаз аҗаца иахәоу! –

Адәыҗба цоит ишзахәо,
Макъана мѡабжаран,

Дарцәауам игәтыхоу,
Ихәыцрақәа харан...

***

Москва... ҕымчыбжь рацхъа
Ирацәажәт иганы,
Иара, *Архып* – рҕыцъагъ,⁸
Ирыдгалоуп избны:

Актәи амазаныкәгафс –
Аслан Тамшыгә-ица...
Аминистрцәа рхадасгъы –
Архып Мирон-ица...

Қарттәи аизара ашьтахъ
Ус акәхон Ацсынра...
Даеакхоит ари шыта:
Аргама ибоит иара...

*«Айәгъы мбылуа акәацгъы...
Уцәажә, акгъы аахәуам» –
Ак хәытцыуан абасгъы –
Цқъа адәыгба инархауам!..*

Уи афыстаа ибжь акәын! –
Атцх иалыфуа иаауан.

Цхабжьон мҕакы еицықәын,
Еиҕыхон, еисауан, –

Ицәаҕоуп ус аицш афыстаа:
Хпишәауеит еснагъ,
Ихақәитү ацәхәыракны
Дышпишәоз... Дцәыртт арагъ!..

Дызлахихуа имоузеи? –
Изыцшу аматцура!..
Ғакала дызлаҕишәозеи,
Ихадоуп ара.

Дшәоит уи мап ацәикыр хәа,
Дазааир – ишьацхәан...
Диҕуп уи ада мҕа ыкам хәа...
Атак каитцоит Аслан:

– Идыр, сахьтәыуом агәра,
Уи аума изызхьтәу?
Ацсынтәыла ахәра
Абри ауп убра ихәатәу!..

Убрака итәоуп Ацсны зегъ
Ахәда цызкаауа,

Иабазбо ас дара зегъ?
Ханызхуа, хтдызжаауа?..

Иудыруеи, азэ дцэыртыр
Иеизаз рыгэтаны:
Хус, хтоурых дрызхэыцыр
Уафрак, намыск аарцшны? –

Дцэажэоит ас имзакэа,
Игэы итѳоу аартны.
Афыстаа игэахэа
Ахара икэганы.

– Атыц акэзар, иацсоума?..
Уашьтазма уи ҫымт?
Иргааит хыма-цсыма,
Ухы иакэыхшан ирыт! –

Абри ауп игэхьяау,
Дызмырцэоггы иароуп.

Аха афстаа дакэытцуам,
Дасыстаауп, дыхцароуп:
– Ихтны иуасхэоит, аа:
Ухьатц, уи газароуп!

Ухьатц, о, агэра ануку
Еиха аусқәа цоит...
Ибашоуп ус анакәым,
Уцеипш-мәа уәакәоит! –

Илымха дтахәыт-хәытуа
Дицәнымхоушәа дкакоит...
Аслан уи илафымтуа
Дыцшуп... аха иаагоит:

– Мап, мап, ара ҕакгы ыкоуп,
Ғак атәгы хәатәхоит:
Агэра зку ицрыхоит,
Изкым еиха деикәшәоит...

Уи агэра зку дицгылоуп,
Ихы дақәитуп еиха,
Дацсазар иара илоуп
Зегь шхацыркхо, иуаха!..

Мшәан ахадароума
Ара иахьа ихадоу?
Ма аус убра иудыруама?..
Ишахәтоу ала, ишухәтоу!..

Атың азыңға ужәлар
Ирытцаукыр – уңсуп. –
Ихәыцрақәа еижәылон,
Абар шыта шарпазуп...

...Дақәытцауам, диҳәоит итцегь,
Иибо агәра игом:
Иитауан Аңсны зегь,
Аха Аслан игом!..

Мап аңәикуам Иажәа,
Иңсахуам ихәатәы...
Инеит, абар, адәыңба,
Ишеит, аа, ишшара!

Уи дкеицеит нақ, иңаңхәа
Дхырхәом асаара,
Итцабырг ауп игәтыха –
Аазаб мәоуп иара.

Афыстаагь дабакоу?
Дцеит аизарахь дкакәкәа!..
Аслан уа дыңәоу дмыңәоу
Ухатцазар еилкаа!..

Дпышәоуп, гәыфбара имам,
Дәахәам ңара аказы.
Афыстаа динымшәеит,
Изымтиит иңсы, –

Избоуп, абас ауп, уаха
Лакфакрала дшыахау?
Иңсы, идоуха, уи Иажәа
Идгьылтәу иреихауп.

***

Қарт, 53...
Сентиабргы зеижә...
Икоума ңшыха? –
Иаартуп Аизара ашә!..

Атәыла ду афнутқа
Аитакрақәа цоит,
Урт рымәхаки рымцеи
Аранза иаазоит.

Иаазеит, аа, аранзагь,
Иптәан аңхәара,
Мжаваназе – атаца
Дахылоит ифнра...

***

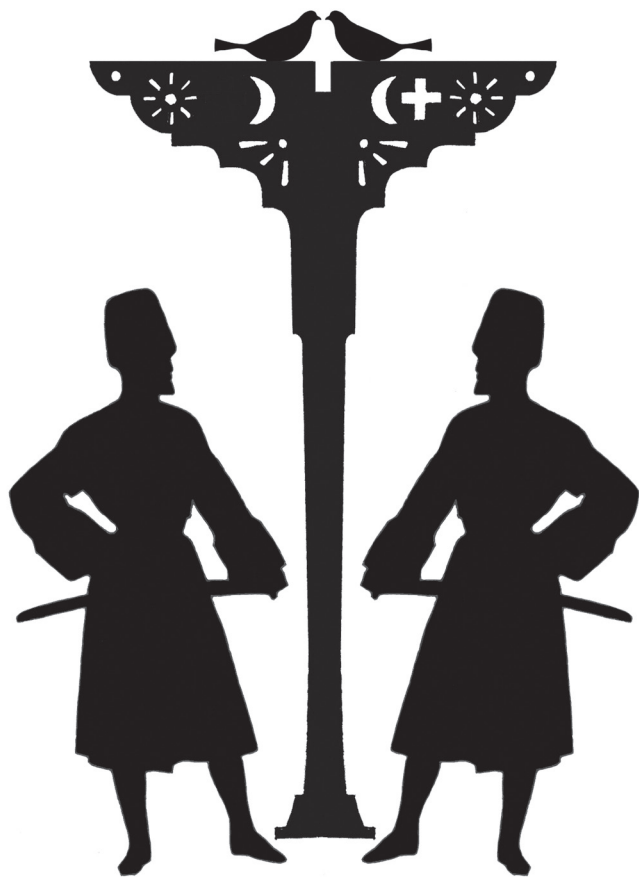
Иеизеит ақырт чынуаа,
Амаакәа зку,
Ишәазызауа ицшын уа
Цәгәа-мыцәгәа зтаку...

Еизеит лахь зуташа,
Иамхтәу, итактәу,
Урт ықәтцуам ус баша,
Ирдыруеит иутәу:

Зықь маана – изыхьчаша,
Еиқәзырхо еибганы,
Аз алеира излацәцаша
Ршәуп икәылзны...

Дара-дара еицлабны
Ақәгылара иафуп,
Ицоит рыбақәа тытцны,
Ирбоит даеа мшуп...

Сталин дхараркуеит,
Назатәи нцәс,
Ргәыграқәа изыркуеит,
Уи ауп ирзынхаз!..

Атыцқаагъ еимаркуеит,
Хыгәтас-чыгәтас:
Азә ак иҕаркуеит –
Дылбаардоит зынзас...

Ғазә даҕа хтысқәак
Ртыша дагоит...
Зтаарақәак, усқәак
Ирҕуп, еибарххоит...

Ус, пытраамтак ашьтахъ,
«Отырба» рхәоит.
Дынхалт ажәахәартахъ –
Дшацснйтәугъ рбоит...

Лагаламтак, цхьажәак –
Ишахәтаз иаахәаны:
– Ацснахъзала сцәажәоит,
Исхәоит уи атәы...

Ацсынтәыла ақыртуатәра
Шцац еицш ицоит,
Араатәи анапхгара
Уи рымбоушәа картцоит.

Хжэытэ тоурых азбахэ
Азэгы иғашәазом...
«Ацсуаа», «ацсуа жәлар»
Ухәар калазом.

Бериа идац-цашәкәа
Шеибгац еибгоуп,
Ацсуа школ ашәкәа
Анаркызгы ааигәоуп...

Иамам аартышә,
Ишамоу, ишахәтоу!

Ацсуа школ аума,
Убас аерманцәа,
Аурыс школ, аурысцәа
Рыхшара, рхәыцкәа,

Рымәкәа нкылоуп,
Иеилкаам ианатуа,
Қарттәи мчра усуп
Арака хра зуа...

Амәа ианхалеит
Зыкъыла артәәцәа,

Ашколқәа ирдәылцоу –
Ашкол шта итцоу...

Ацсышәала ацәажәара
Калом, инашцоуп.
Аңеипш, аразкымәа –
Ақыртшәахь ирхоуп...

Ақыртшәа ззымдыруа
Имәкәа куп:
Усхәарта ахьыкоу
Дзыәналом, дмыцхәуп...

Иапырхуп хансамбль
Шьатанкыла зынза,
Хмилат цәәәа зцәәоу,
Хбаәхатәра иатәу
Кәашарак, шәахәарак
Убом хәа ипхәаза!

Еилалеит азал ду:
– Иажәа дакәышәх!
– Дыкәышәца, уаха
Ас икоу чхатәым!

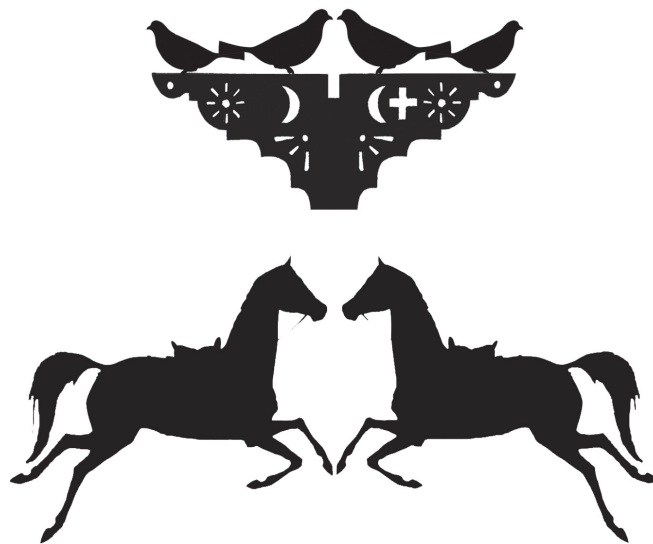
– Ақыртцаа хцаа пичеит,
Еицэоугь хақэнаган!..
– Иихэо закэызеи,
Иажэа ацэа ицэоуп!..–

Апрезидиум ахь дхьацшит,
Даатгылеит Аслан:
– Иамуазар сыкэцэуеит,
Исхэо зегь ҫуп,

Уахь ишэыстоит, ас сахэом,
Шәуаажәлар роуп:
Ишәтахызар иаанышәкыл,
Ишәтахызар абас...

Амҫапгаҫ иакәзар,
Данымиац дзыниаз:
– Шәаангыл, икалозар,
Ицхашьароуп ас зынзас,

Шәаангыл, Москваагь шәыхәоит,
Шәхы мҫапыжәга уаҫтас!
Шәаангыл, уара ишәыхь?
Хрымшьааит бнауаас!..–

Иацитцоит усқан
Аслан хатқатқас:
– Хжурналқәа аанкылоуп,
Ирымои ҕытқас?..

Хзиасқәа, хашьхақәа,
Хқытақәа убас,
Рыхьызқәа рыхуп,
Ирзыцшаау хьызқәас
Хадгьыл иазгәакьам,
Хабызшәа иатәым!

Ацсышәала арадио
Абжы уаҳазом,
Иакәыхуп, иаҕыхуп,
Ак уҳәаргы аузом...

Хтарауаа, хашәкәыѠѠцәа,
Кәыншьоуп, ицхатцоуп,
Урт цәылхуа ирышьтоуп,
Нарха змам рахь иантцоуп.

Җырак ацсышәала
Икыдны иубом,
Лаҳәарак школк ағы
Хбызшәала уаниом.

Агыртөйла ахы-атцыхәа
Ауаа хыртцәаны,
Бериа ихәахьала
Ишааргац аицш иааргоит,
Шьапыргыларта ыкам –
Урыхкьашоит...

Убаскан азал ахьтә
Ңацхьа иаагоит:
– Азанаат уаа шөымам,
Ңшөыхәоит хәа иахшьоит!.. –

Даатгылеит иаразнак
Аслан иара убра
Атак иицоит изхәаз ас:
– Бзантцык Ацсынра

Ацатцасацәа агмызт,
Ибааит анцәа,
Уажә урт хара хашка
Ирымоут цыхәаццәа!..

Аимаазахцәа ракәзаргы –
Убартгыы убас,

«Иахзымхақәо» ракәзаап,
Иахтам уа сасцәас...

Акыр здыруа, хзанаат уаа,
Ңа иахтәу – хрыхьзом,
Зехьынцъара икоуп,
Раацхьара аузом...

Абарт зегь ирыхьзуп
Бериа идац-цашә!
Абраатәи ачын уаа
Ас шакәу шөызгәамтт! –

Ишөызгәамтәит, избанзар
Арака ак гәагьтәуп,
Уи агәагьра шөылшом,
Мчы баацск шөакуп.

Ацсуааи ақырткәеи
Абас ихабжьоу
Ацыхзар, ирґеизар –
Ңаишьара цшьоуп!..

Ихацхьоит атөйла:
«Мәа хьантоуп, ааи!..

Иахмышәо, ихапгыло
Шәырнымшәан, шәыриааи!..» –

Иажәа даналга,
Дналбааит цака...
Дыцшуп агәра изымго,
Ибоит уамашәа:

Ацснынтәи дзыдтәалаз
Дангылоз абра,
Ибоит ишыбналаз,
Ишипыртцыз хара...

Идтәалара рзыгәыгъуам –
Ириааиуеит атәра...
Аа, рацсуара, рыуафра!–
Рәыртцәахт цъара...

(Ех, аамта-мзышәа,
Ирзаауцои ауаа,
Рынамыс, рыуафра
Бжатәуа, иҗаҗәауа!..)

Абар, аа, ауацсаа,
Икәшеит лассы:

«Ишәыбаргәи, аңсуаа,
Җаңсит җарт, җаңсы!..

Мчыла җаныртцит
Ақыртцәа җәа ашәкәы,
Аены шыыбжьон җдырзуеит,
Изхәода җәахәы?..

Изхәода, изгәыңьада,
Абас, ура уеипш?!
Иубоит, аа, җтынхадотп,
Нарха амотума җдеипш?» –

Икәшон-иззатәуан,
Изгәдууан Аслан,
Ихьз шытырхуан, дхараркуан,
Изырхәон: *Сослан!*⁹

(Ана-ара изхәаңшны
Деибадырбон...
Мжаваназе дырхаштны
Отырба рхәон!..)

Икәгылара – бомба
Ткәацит абра...

Бериа ижэйтэ дамба
Амышэит иара!

Икэгылара – бомба
Нафит хара,
Иагеит иара амба
Москва, Ацсынра!

Ада хэатэ ыкоу,
Тызшэа акоу цыара?
Ирахайт уи иазгэакуаз,
Ифажэкуаз жэлара.

Иназеит ацсуа игэатца,
Ифналеит ифнра...
Ирхаштуам иахьанза,
Мчык ыкоуп цыара!..

Иаанхеит, нархагь аман,
Ианырт Ацсынра,
Уи мфан, ипрограмман,
Иатахын цхьа агара!..

***

Ицэыртцуан ахацэа,
Абри аус иафэхэараз,

Уахггы-еынггы, имыцэа,
Цхьа иназгоз, иафэаз.

Аминистрцэа, агъефцэа,
Хдоухамфа зыпхьаз,
Иацсаз жэлартцеицэа,
Ззанаат ус иазшаз! –

Урт нагоуп хьызхэала
Хдоурых дакьа ианны!
Рбафхатэра, рлагала
Ахаштуам Ацсны!..

Ицон шьантца мфала,
Ашьантцамфа ианын,
Хамеигзарак ала
Хазмырзшаз иафын.

Амчкэа еикарамызт,
Урт хаз-хазын,
Аускэа мариамызт,
Шэ-уадафрак тэахын...

Мчра змаз рфагылон,
Ирымам хэарта...

Маза-аргама иңылон
Аслан – Рхада...

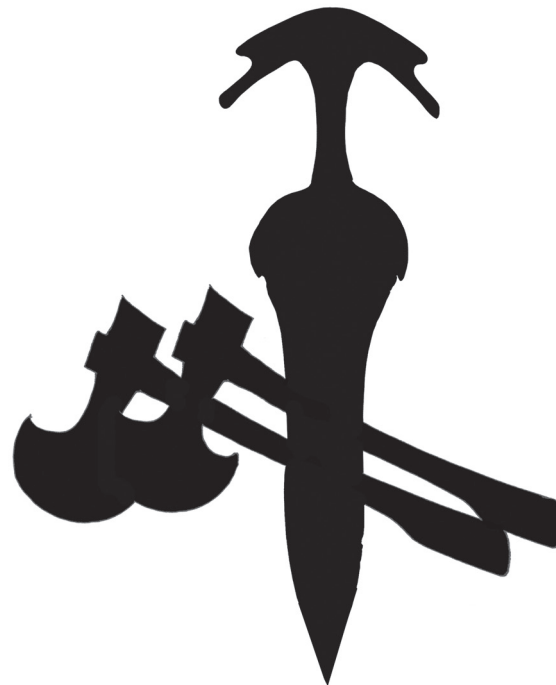
Ааи, дыкам шыта ихала,
Затәымфала дцом...
Цәфанк абзоурала
Аандашышра аузом...

Абар, аңсуа ансамбль
Адунеи зегь иахъзеит!..
Убас җаңара хтеатр –
Цсра змыхъқәо апнатцеит, –

Иҗырцшыгаха игылоуп,
Рымфа ахара иган...
Иаңсоугъы рхагылоуп,
Уи дазықәдон Аслан, –

Имфакәитцон, хра ритон,
Рус аҗ дыбған.
Ашәартара иаҗигон,
Илшара рызхан...

Ицәшәон уи ачынуаа,
Рхада инаиркны...

Ирбон ус ишамуа
Тамшыгә-иңа икны!..

Арахь, аа, есаaira
Изыцшын ахәәкәа...
Ирхын иара ишьта,
Ишьаәкәа...

Ажәлар еизама
Акәа агәаны,
Адекадахь имцама
Мап қартаа ирыцәкны –

Иатцада, изхарада? –
Отырба иоуп!..
Еизар еимзырпуада?
Уи зылшо иара иоуп!..

(‘Са ыңыа-хы рыхызкәа
Анаңызгы убон...
Ачынуаа рчынкәа
Рыхьчон, идыртшәон –
Идырмариарц иашьтан,
Иказ рзон...)

* * *

Унаскъа аеыцныхъа,
Уеыцхъак накъ цъара:
Милат еилыхрахъа
Акгы ыкъам ара!..

Ужълар тахозар –
Ррыцхара гъат,
Акала ухъартазар
Иеилухма амилат?..

Атцабырг азыхъа,
Упстазаара мшат,
Уцъажът аъгарахъа –
Иеилухма амилат?..

Змилат ус иазыкъэпо
Дхъартуоп еазэ изгъы...
Абри ауп дара еицтызго,
Изго цхъакагъы.

(Ухъатэы фанахъозар
Уацэхъатц адсхара! –
Уи гэхъаам... избанзар
Иреихауп Адсынра!..)

***

Ааи, икоуп адыр-уаа,
Зыцсадгъыл иапоу,
Рышьта ызуам Асланраа,
Аслан дызхадоу!

Абипаракъа гылоит,
Имфасуа рылша
Цсыс иааиуа ирхалоит,
Иаргъгъоит рмахъа.

Ианытцуам, ибжъазуам
Иацсоу ашьаеа:
Ухыла ирфьыцуа –
Иахылтцуеит аеа!..

***

Атэыла ду анысымфа
Есаaira илакътон.
Изиааиуаз уадафрак –
Ауадафракъа ахшон.

Ашыкъэскъа бжълон,
Амшеикэшара наскъон...

Ацсуаа хазтцаара
Еихагы ицьбарахон.

Абар, аа, атэыла ду
Азааҕэрылара иаҕуп...
Амшқэа цхызоуп хэа
Адуinei азыцшуп...

Ицоит игазеазуа,
Иахтысуа хэатэу?!
Ирацэоуп изыдгылатэу,
Иацырхтэу, ирҕиатэу –

Абартқэа ирылоуп
Цыхэацтэарак ҕамтцо...
Горбачиов хэаша ила
Аусқэа мҕақэтцо...

***

Қартаа хыаак рымоуп,
Жэытэ хыаауп, ихамзап:
Хазыхэа дара андэықэло –
Ацсуаа рыццом, мап!

(Хадгғыл ауп иззыҕуа,
Қырттэыла уи ада ибжоуп...

Ацсуаа азы иагааит,
Уи гэхыаау? Даҕаакзоуп
Ргэы иҕоу, мҕас илху заа...

Ақэа, Гагра, Ритца,
Пицунда, убас Афон –
Иҕынтэом ргэатца,
Уахи-ҕени цхыз ирбон!..)

Ари еилкаауп, иаргамоуп,
Ацсынтэыла иауам.
Иацҕашыауам мҕас иамоу,
Рыбжьарагы ирзауам:

Ихэжэатэуп уи иашыҕоу,
Ес-шар, шыаҕа-шыаҕа,
Абри ахызала Ацсынтэыла
Икаҕэозаргы ашыа!

Ахыпшымра уа иатыпу?
Изахыуи хаз рцара?..
Жэытэ-натэ ҳаилан, иабыкэу
Иахдэықэлаша Ацсынра?–
Ирымхтэуп уи агэахэа
Ашытамта цҕыаны.

Убас акы иамыхәо,
Ргәы-рыцсы тҗьаны!..

***

Еиха-еиха Ацсынтәыла
Ахтысқәа еилахәоит,
Қартаа шәкы-зықь рыла
Ацсынра рҗәкәоит.

Маза-аргама абҗьаргьы
Ана-ара итҗәахуп.
Иҗоуп иаанызкылогьы,
Уртгьы ара иахуп...

ВЛАДИСЛАВ

Сажәа хьатрак иаҳәауеит,
Сзавсуам җабыргны:
Мыш лашарак сныхәауеит,
Иаҳхылацшу ицьшьаны!

...75-рз акәын,
Исхаштуама: Ацсны
Җашьцәа дахьқәа аҗааит
Тырқәтәылантәи иааны...

Аены Цсырзха ирцылон –
Гәыргъаран убра.
Гәаҳәарала срылан,
Иҗагыломызт сгәы атра.

Дыкан уа Омар ду,
Шамы Уархан, Цьамал¹⁰ –

Ихъырхэагоуп иеицу,
Кэапеишэа итэуп азал...

Урт рылагырз, урт ражэа
Збаз, убра изахаз –
Мцаны иуцраз, угэжэажэа,
Игауан ауаз!..

Абар, ажэа ааникылт
Ажэахэаф Цьамал,
Ихытцуазгы дыннамкылт,
Ажэоуп ималқэа рмал!..

Жэа зфамда Ацсынтэыла,
Арака Ажэа Нцэоуп.
Аха Цьамал зегь рыла
Цлаб дызмам азэ иоуп.

Хжэытэ тоурыхқэа, шеишықас
Дрылала днаскьоит...
Аха дафым иеиқэырцс,
Цааимбар хэахьан игоит...

Азалымдарқэа, агэафра
Хтэыла иахнагахьоу,

Ххатцарақэа, хгэы ахэра –
Ак нимыжът, мамоу!

Хаидикылт нырцэи-аарцэи
Жьи-напхыци иртэны.
Алыпшаах ажэа, агэтымтэа,
Гэыбылрала итэны...

Иажэаф – ахаа, аша,
Акэығара, тца змам,
Инаигзоит ихыркэша:
«Хы ңсыргыи ажэа ңсуам:

Аңсуаа мфасит, иқәңит
Анырхэауа аены,
Урт ыкам уаха, ибжьазит
Абас анго аены –

Убаскан азэ даарылйеит,
Еаңара ңхьа изго,
Убаскан азэ даацэырйеит –
Рхайкыс зыгэра рго!

Цсыс изхоу ха хиаша,
Жэлар ирңызо азэы,

*Аңсынра еиқазырхаша,
Зегъ зыдгыло азды!..*

*Игәтыха, имч-илшара
Издыруада иахьџаахыу!..
Дыкоуп уи хабжьара –
Дишуеит ианатъахыу!–*

Абас ихәеит ибжьаршәны,
Иажәа нагзауа,
Аха ихәеит итаршәны,
Ахара дыпшуа!..

Ицеит, имфасит ашықәсқәа –
Иңшым ахтысқәа рсал...
Хаштра рыхьуам уажәақәа
Ацааимбар Ыямал!

* * *

Ааи, баша ирхәомызт апсуаа:
«Хы цсыргы ажәа цсуам...»
Ихәоуп назаза! Узавсуам.
Абаагәара узыртцысуам.

Ашәа азысхәоит Ажәа,
Сҭоуп уи ахәура –
Са споема амтәыжәџа,
Агәеисра, агәыбылра!..

***

Ааи, иҭоуп ус аипш иҭақәоу –
Урт ес-шар иизом,
Тҭа змам, тҭа змам зықәтыхақәоу,
Ирныцшуашәа убазом...

Тҭа мацароуп абнараҭ,
Аха агәацшь змоу
Урт рыбжьара, ртоураҭы,
Ирацәам, мамоу!..

Хашьха хра џазарақәа
Жәџан иалалаз рацәоуп –
Ишаноуп реибаркырақәа....
Аха Ерцахә затәуп!..

Цьамал иухәаз иацыстҭоит,
Сажәа – уажәа аҭәых...
Сахзызаауа ицәырызҭоит
Цсра зқәым азә иҭоурых.

Уи ихъз уажэшъта иназазоуп –
Шеишықәса инхартә.
Гәалашәарак сыцуп,
Салагоит харантә...

* * *

О, Слава, са сфыза,
Владислав, исеитцбыз!..
Хаштрак ақәым иахъанза
Зны Москва ҳанахыз...

Ҳара убра ҳаспирантцәан,
Доус иусыз дахъзон.
Зеипш нхартак еицхаман,
Ҳаиҗцаауан, ҳаибабон...

*«Уареи сареи фыцъа
Ара ҳаанхеит»* уҳәалон,
Ихынхәхъан заа уфызцәа,
Ишугәхъаазгъы збон.

Игәнугауан Нартаа
Ахътыжъым шәкәы-шәкәны...
Урылан Ахатәа –
Ахъетәа ес-ены...

Цсы ухамызт урт рыда,
Уафын рытцаара,
Уашьтан, ҳәарада,
Иҗыцу ак артә –

Уазхъуан, иугәтыхан,
Имариамызт уус.
Ажәытә аамта аҗеыха –
Зышьтамта ухыз...

Есааирагъ урытцан
Тҷа змамыз ашәкәқәа,
Итафуан угәатца
Ицсхъоу абызшәақәа...

Урт утдон игәынкыла,
Атҷхи амши еипшъы,
Иутәын гәыла-цсыла –
Иузаафуан рыбжъы!

Иаафуан харантәи,
Рҗәи-тји уахауан.
Лашьцарак ақынтәи
Шьынтца-кьынтца иаауан!..

Уғара, убағхатәра
Урт рыла иттакын.
Ашәышықәсқәа рғымтра,
Рымаза иазкын...

***

Ахьетаа рмузеи ағ
Саннеи зны Анкара,
Ицәырыргон узбахә –
Ирызхәом рызхара!..

Урт арака уаныказ,
Уаныхыз уахи-ени,
Игәныркылт игәахәаз:
«Ахатәаи Аңсни!..»

Иухзызон аргама,
Ишихзызо аңа...
Хьыз чыдасғы иуман:
«Кавказ ахьшыцба!..»

Уцәыртцит, аа, сғапхьа,
Уаағнацырт псаатцас!..
Уласра, усахьа
Сышытырцааит сымтарс...

Ахәамтақәа, амифқәа,
Атцас-қабзқәа, анцәахәқәа,
Кәрыжәаа ирықәлоу атекстқәа –
Иатуан рцацхақәа...

Атцәымканбанқәа урыцхьон
Апыккахәа абра...
Аргама иурҭыхон
Хьзы змаз ацсхара!..

Алым гәашәқәа, амхәырқәа,
Исахьарцсароу атызқәа,
Азиа Мацтәи ахь-лыхқәа,
Азиа Мацтәи ухәатәқәа!..

Ицсхьаз ахәынтқарра...
Ианытцхьоу абызшәа...
Ухшыџ-тцар, удырра
Рыткәон ицыррашәа.

Хашьтақәа урышьтан –
Хнысымџа еитцых,
Урхын, ааи, урт рышьта,
Хдаракәац, хкәых

Убартан абрака,
Аргама агәра угон.
Абратәи аракәа
Кавказка инаскьон...–

*«Уца, рышьтақда урхыла,
Цшаҳәала, шьхала,
Уназа Аңсынтәыла,
Итҗаамгыы тҗаала!..»*

Адунеи атцарауаа
Узхьаңшит абра,
Икалеит иузгәдууа,
Уадырт ртаацәара –

*Анатолиа ажәытәрақәа¹¹
Тызтцаауа роуп:
Урт мацәуп, урт рыда –
Лашьцароуп, цардоуп...*

Зны рацхьа удыргылон,
Зны – рыгәтаны,
Урывадыргылон
Уракараны!

... Сыџноуп, аа, сузхәыцуа –
Суацәажәоит, хҗеи:
Унаур дәылтцуам
Анкаратәи амүзеи!..

***

Сишь, сишь, изакәызеи,
Итадыдт цъара...
Узҗыз узаҗымзеи? –
Инужьт мџабжара!..

Иуцәаџымызт ас аицш
Бзантцыкгы уара,
Уеитацеит абжъас еицш,
Иуцхьт Апсыпра!..

(Шықәсы џеижәа антытц
Акарақәа имџаст.
Узхысыз, иултцыз?
Ахара ухыст!..)

Уажә абар, аа, уцсадгьыл
Узаст асаркьал:
*«Ухынҳәы, уласыроуп! –
Аңтеиқдарақәа хьлт!..»*

Бжык аафит абас аипш,
Узышыцылахыоу бжым,
Мцак уцраст, ишуахаз аипш,
Уи акәхейт: «Иңштәым!..»

...Игомызт ихиаала,
Ацәа ахашышы...
Ихазуп даеакала
Ацсадгыл абжы!..

Имариам уи афыхра,
Аускәа рбара...
Иашьтоуп аныхра,
Ицкыа-шәкыа агара!..

***

Фырхацәан иудгылт
Шәнеибац захаз,
Шәазызара рфыкәмызт
Аханатә угәра згаз!..

«Аидгылара» ацшыргеит
Ацсны ацацәа,
Хдаракәац зырыргеит,
Дрыкәныхәт Анцәа!..

Угылан рыгәтәтәкә
Ушьяканы, ухраны!..
Шөтакын аға ихтәтәкә,
Итакын ус Аңсны!

Хшыла, маанала,
Аргама, җыхәтәы..
Шәзыхъоз ала-мала
Дахъозу җазәы?!

Нхытци-аахытци
Ахра рыбжьых,
Ржәахырқәа еимажәдон,
Җалшарақәа еитцых...

Арахь «*Сақартвело*» –
Шгац игауан..
«*Звиад*» хәа еижәыло
Аштақәа тәуан...

Үажәымзар уажә амца
Хәытцкяр калон,
Җауаажәлар гәамтца
Игылон, икәңон...

* * *

Атәыла ду аусқәа
Акала имариам,
Ацснйтәыла ахтысқәа
Адунеиаз еилкаам!..

Дызустада Ацсуа?
Изтәыда-мшәа Ацсны?..
Иахтысуа, изгәылсуа
Змада еилкааны?..

Ақыртуа жәа ахара
Иназго рацәоуп.
Уи ала ҳа хтабырг
Амтәыжәфақәа цтәоуп.

***

Апхын ашымта...
Пшьынфееижәа жәба...
Еизара дук мфасуеит:
Ииун мза фба:

Кремль Ахан Ду
Пеи-пеиуа итәуп,

Атәыла шахатуп –
Тоурых ғыцк иатәуп...

Жәлар рдепутатцәа
Еицылт еизаны,
Горбачиовгыи хатала
Дтәоуп рыгәтаны.

Аитакрақәа раамта,
«Апроцесс ацара...».
Мап, узавсуам игәамта:
Ажәа иамоуп ахра!...

Ажәа иамоуп ахра-ба?
Уқәгыл, ихәа –
Ақыртцәа ургәылсны!..
Урт рнырра дфахәа

Дакуп Горбачиовгыи –
Шеварназе ухәа...
Владислав иагъа иургыи
Изырхиоуп ашьацхәа..

Ишақьоит хдепутат-уаа,
Тәаха рымам, еикәшоит,

Изыртцәиуа амаа
Ирыхәоит, ирчоит...

Ателеграммақәа Ацснынтәи –
Амца, атакар,
Иаарыцхауеит ажәлар:
– Иҕам шәхабар!..

Икашәтца цъара цсыхәак,
Шәцәажә, абаацсы! –
Аха уаф дахәом,
Ирҕагылоуп атзы!..

Ааи, иалцуам... ус акәзар
Владислав игәтакы:
Игәышц иамоу адырга
Горбачиов иааиркы –

Идепутатра зин шытеитцоит,
Ишырбо зеггы.
Мап, дыкам уи деигзо,
Избоуп – уаха акгы:

*«Идыр адунеи зегь
Ишымырцаажәо Аҕсны!» –*

Ус избеит уа иаразнак,
Иара убра, убри аены...

*«Ажәаҳәартәхь анеира,
Нас убратәи сҳәатәы
Иатәхуп ауп минутқәак,
Имариоуп уи атәы!..»*

...Итцыздыраада итцаз?
Уи азхәыцха дахьзом:
Ихьз рхәеит: ажәа умаз!..
Ихьз рхәеит, агәра игом!..

Дыхиан уа зегь рыла,
Дыццакит аха ишца!
Азал ду наихәацшт
Кавказ цагьа аца!..

Ақырт депутатцәа:
(Урт ыҕан жәларык)
Цсзык абра ираҳазшәа,
Еиланаргьежът уажәык!..

Ус ацын: адунеи зегь
Ари ахтыс ддырбон...

Радио-телехэацшрала
Уахггы-еынггы ицон...

Изырфуан СССР зегъ,
Адунеи зегъ – хара!..
Изырфуан, ааи, Қырттэыла,
Изырфуан Ацсынра!..

***

Дцэажэо днеиуеит... Игэахэа
Харакуп, имцаркуп:
– Ажэлар мацқэа еиҥахэам,
Урт ирыхэаша збтэуп.

Атэылаҕ – жэохэ тэыла,
Жэохэ республика апуп.
Ара ицэажэауа ирхэо:
Ажэохэггы ргэгэатэуп!..

Нак ирывсуп «амацқэа» –
Урт цшынтэ-хэынтэ иреихауп,
Урт «амацқэа» – Амилатқэа
Излоу рыла ишыахауп...

Ари ас имцалароуп,
Иҥоуп – хырцашья змам.

Ақәтарақәа шытыхтәуп,
Шьҭа уи амшггы харам!..

Ацсынтэылашҭа схьатцуеит,
Абри сцэажэара иатэны...
Жэытэи-ҕатэи еиларсуп –
Ус азыршеит разкны...

Зны Ленин ихаан
Хаз тэылан Ацсны –
Аидгылатэ статус! –
Ахьыцшымра иатэны.

Ахатэ бирак, ахатэ гербггы
Ишахэҭаз иацҭахеит...
Иҥан жэашықәса абасггы,
Нас аусқәа ҕакхеит:

Нас иаахэит даҕеакала –
Қырттэыла иахэхеит,
Сталин имчра, игэахэа
Убас рҭаххеит!..

Атэыла ду афнутҭҕа
Азинқәа еизхауан.

Ушәа иҗан аусқәа...
Җара ҳеҗе еизтауан!..

Итархоуп иағагылаз
Ацсны ахадара,
Итархоуп җыц игылаз,
Иршәазызоуп жәлара.

Урт шыын уа, иацырхын,
Ирмоуа җаахәра...
Амҗа-мзышәа азылхын
Ацсынтәыла артәра –

Хыма-цсыма Қырттәылантә
Ауаа аагауа,
Ихәынтқарратәу харҗыла
Жәларык нырхауа...

Есаaira, есаaira
Ацсуаа еитҗахо –
(Җашҗа иааргозгы –
Еиҗахо, еиҗахо...)
Иеитҗахеит дара ртәылаҗ,
Аханатә иахынхо!..

«Ацсуа жәлар», «ацсуаа»
Аќәырхт рхәара,
Атыцантәи ахьзқәа –
Ирзыцшын адамра!..

Ацсуа школ ашәқәа
Кыдтан, иаркын...
Амѡа ду, амѡахәаста
Ақыртуара иакын!..

Иубон: ала-мала
Иацым гәрагарак:
Иртом ацсыуак
Иацсоу матцурак!..

Ес-жәашықәса ацсуаа
Гылоит, иқәцоит.
Иззықәцо ус икоуп,
Ибжамеамны иаанхоит...

Иееим аусқәа
Цыцх инаркны:
Митинг мацроуп
Җазлацшуа уажә Ацсны...

Қартаа роуп иатцоу,
Амца азыркуа –
Арзынба дцәажәоит,
Ибжыы харакуа,

Иихәо – ирмахац ауп,
Игачамкуеит азал...
Ус, ус: изакәызеи? –
Игоит ағьал-пал:

Идәықәлеит ақыртцәа
Аизара ныжь,
Абар, хыма-цсыма
Инталеит «рнышь» –

Иццакит наҕ азиас,
Ицеит ишцара!..

Арзынба дцәажәоит
Еихагы ицбараны:
– Еизеит ҕацхәа ажәлар
Ахъеизац: Лыхны!..

Урт ирхәо: шеишықәса
Ахәынтқарра хзацуп,

Бышәәалагы тоурыхлагь
Хазлакоу хазуп!..

Урт ирхәо: атәыла ду
Халтцны хцазом,
Зинлагы ихацәоу
Хмоур аузом!..

*(Азал ағ напеинкьяроуп –
Игәахәоуп зынза!..)*
Арзынба иацитцоит,
Иажәа нагза:

– Аха изахауада?
Ибыжкит еихагы,
Уаҕ дрыхәом *Звиадаа* –
Хацәагы хәсагы...

*«Сталини Бериеи
Рхаантәи Аңсны
Аңсуаа рзыхәа
Иреигъыз аамтан!..»*

Абар рбираққәа –
Зыхъз дыру ауаа!..

Аиғара шытыхуа –
Ргәы иҫоу, изызхьуа!..

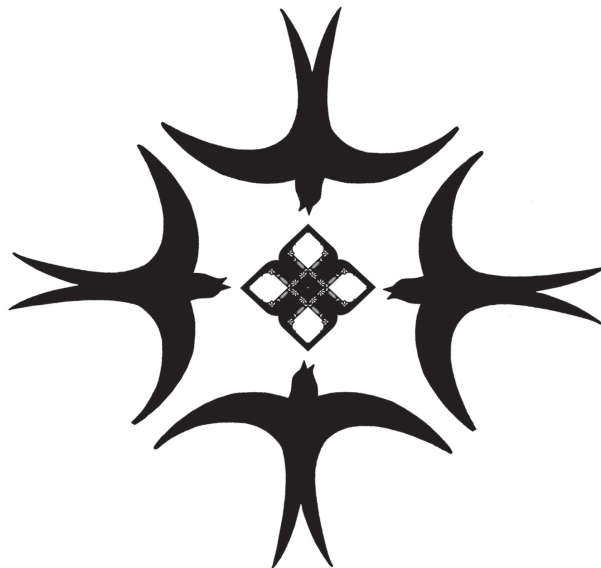
Ифашьяуам: Қартаа
Усқәак дырхиоит,
Акала җамшата
Икәнахшьоугь рыцкьоит.

Иалшоит еидысларак
Убартқәа ирыхкьар,
Иалшоит (изалымшои?)
Абцьяргьы ткьар!..

Ускан ахара
Җа җахь идырхоит,
Илакәуп җара хгәара,
Мчы змоу итә иагоит!..

Ишәыхәоит Ацсныжәлар,
Абартқәа баны,
Адепутатцәа гәыцфыуаак
Шәатаа Ацсны!

Ижәба уака икоу,
Уадафрас иапу,

Мѡас иѵоу, уаѡ дзыхѡ –
Аус ишатѡу...

Инагоуп шѡа шѡажѡа,
Игоит хараны,
Ишѡыхѡоит Аѵсныжѡлар
Шѡатаа Аѵсны! –

Игѡтыхаз, игѡалаз
Ихѡеит, ак имзеит.
Жѡа-минутк ракѡын имаз –
Жѡиѵшь минут цеит!..

* * *

Жѡиѵшь минут рыла,
Апыѵѵа-пыѵѵа:
Иаартын Аѵсынтѡыла
Агѡаѵра, агѡырѡа.

Иаѡаит адунеи зегъ
Иагѡхъааз Аѵсны.
Иѵѡырган ишѡа-иза
Иѵшьѡу ѵѡбыргны.

Ираѡаит изаѡашаз
Ѳарѵи Москвеи...

Уи мап рзацәкуама?
Высшә амамкәа имгеи!..

Дарбан ацсыуоу
Бҕа змоуз аены?
Иеиныркьон, итцәуон
Агәырҕа иатәны!..

Владислав ду дырныхәон:
«Ида ххәартам!»
Абыргцәа еибырхәон:
«Хаңсыргыи шыта ҥсрам!..»

* * *

Даман аиара
Аслан уи аены,
Дгәакхьан уи даара,
Имчкәа тцшәаны –

Дрымоуп ахьаакәа –
Мызла дышьтоуп.
Ахақымцәагь итаауеит,
Дахьыкоу ифноуп...

Цшьынфееижәа рышқа
Икәра наскьоуп.

Шьта дыкам ддауацшьха,
Дееим, дхьантоуп.

(Азә ипстазаара, имфа
Бырфыншәа иласуп...
‘Еазә алуқәа дрытцан,
Ихтысуаз хазуп...)

Ааи, дамоуп аиара,
Имч кацсаны,
Деигьмызт, деицәамызт
Аслан абри аены...

Ус, икоу закәызеи?
Еигәныфит лассы...
Ателқәа еинырит:
«Шәахәацш, шәласы –

Арзынба дцәажәоит!» –
Хытқьаран игеит!
Аслан из игәфаран –
Илабәабахеит!..

«Арзынба дцәажәоит!» –
Иеивигеит ицсы...

Жәфәнгәшәпхъарак иеипшы
Ари амш иара изы.

Имцапшыуп уи иажәа –
Ицәаа-цәаауа абыкь!..
Аа, Арзынба дцәажәоит –
Дзырфәуеит ауаф бырг!..

Дзырфәуеит: даҭа сахъак,
Ихамыштүа хтыск
Мацәысит иҭапхъа! –
Аргама имацәыст:

Қарт, 53...
Абас аипш данҭаз,
Хажәлар ргәафра
Мцаны ианицраз –

Дықәгыла дцәажәон...
«Шықас фынфәиҭәа цлап!...
Псахрақәас икоу
Рацәоума? Ех, мап!..

Акрыказаргь икоу
Қәңарала иаагоуп» –

Игәхьяау, игәтыхоу
Шитац аицш иҫоуп!..

Убасҫантәи иажәа,
Уабсҫантәи ихтыс –
Цәажәеит ицәажәа –
Харантә имацәыст!..

Даҫуп ус гәаныла,
Иааскяго иҫара:
– Уа сажәаҫ ицәыргаз
Еухауҫаит уара!..

Уеиха, дад, изыргаз
Уажәа хара!

Ажәа – усхоит...
Ус акәзар,
Уазықәңа, дад, хус,
Ухы ақәйа, уңс ақәйа,
Уеыблы –
Ҳахьыблыз:

Уа хгәаҫрақәа ыҫоуп,
Цьаҳанымкаҫ еизгоуп,

*Уа атышахь иҳахо
Ҳананырхуаз аамтәоуп...*

*Унаскъа, дад, уи аштәхь,
Убас унаскъа...
Урт ашықәсқәа уцыз,
Урт раштәф ирша!..*

*Убрақа уццышәха
Аңсынразы,
Убаашха, убирақха –
Бирақра ауразы! –*

*Ифашьом дизгәакуеит
Ус иҗоу азәы:
Абар, дихьыңшит, аа,
Иштәз иара иңсы!..*

*Илағырз кәандаза
Алада инталт...
Дамам аиарта –
Ииулакь дгылт!...*

*Ас дгыло збахьадаз?
Агәра рызгом...*

*Дгылт, аха пшыаала
Дызгылом, дызтәом.*

*Издыруада еилашуа
Уажә игәафы?..
Изааиуаз, итаауаз
Абри аены!..*

*Игәалашәарақәа
Цоит еишьта-еишьта...
«Ех, сықәра, сгәабзиара –
Сабаухәо шьта!..*

*Дад, сақәныхәоит умфә,
Изгоит, аа, угәра...
Сургәығит! Иуқәзуам
Уара Аңсынра!*

*Уашьтаз афыхра –
Хацәнамырха...
Уеиха, Аңсны агәыгра,
Уеиха, дад, уеиха!..»*

*Ихьаакәа ихаштуан,
Лашарак тдыккон...*

Уи шимаз дышъталон,
Уи шимаз иршон...

Изынхазгы мызқәак роуп,
Инысымџа нтџәон...
Арзынба Иажәа
Инарцәымџахь игон...

* * *

Дхынхәит ус Ацсныка –
Владиславгы лассы.
‘Ееи ыказам Ақәа:
Еилоуп еибарцсы...

Ақәа мацароума? –
Иара Ацсынра...
Нкылашьагь амоума?
Абцбар акра

Иазыхоуп!.. Аа, еилалейт,
Ииуль агәаны,
Ашәанцәа жәылейт
Ақәа ашта иарбаны!..

Хысроуп зехынцъара,
Абрака инаркны,

Ирацәоуп апсытбарақәа –
Ашъарџаш каршны!..

*(ѦыѦа сашьѦә Лашәриаа
Акәа итәрхоуп...
ѦыѦа роума!.. Ирацәоуп, аа,
Нак-аак! – еибарҥсроуп!..)*

АгәырѦеикәатцәа, ашәеикәатцәа
Хәсеи хацәеи аргоуп.
Изхарада? «Аҥсацәа!» –
Қартаа рыбжьоуп!..

Имцуп, мап ус иказам,
Икоу ҕакуп:
Изхаратцәкьоу ҕаҕаза
Аадшра иаҕуп.

Хьызхәалагьы дарбану?
БѦъар рацәа зку!..
«Дхамбааит хартҥ Арзынба!» –
Абри ауп ирҕаку!..

Қарт ауп дара зегь,
Рымчра ахьацу:

Араанзагъ, убраанзагъ
Агәрақәа зку:

*«Иахәагыло зегъ кәакәатәун!..
Ирмеигза ицкәатәун.
Идәықәлатәун Акәака –
Игатәу зегъ гатәун!..»*

Избоуп мѳас изнылаша,
Макъана инагзам.
Имазоуп урт андәықәлаша,
Егъыс ак мазам.

* * *

Август 14. Убасканоуп
Иандәықәла ас зызбыз...
Убаскан ауп, убаскан ауп
Аибашьра антцысыз!..

Еиѳагылт нак-аак хәа,
Нак-аак: Акәа – Қарт...
*Шә-нызкъѳык – Аңсынтәыла,
Цшь-миллионѳуаак – егъырт!..*

Ацсуаа бцъар ркымызт –
Иуабашьуа ицәга!..

Цкәа иазыкәтәмызт –
Иазыкәтцоу ицга!..

* * *

Шықәс дуззак инахысуа
Абра шыакәтәаран.
Ауағеимшхара ахтысуан, –
Аңсынра – Цсынран!..

*Арзынбагъ Дарзынбан,
Дхьатцуамызт шыаѳак.
Иапын аиааира анбан –
Шыаѳак, даеа шыаѳак...*

Убас шыаѳа-шыаѳала,
Убас напхыц-напхыц –
Ршьа тауа кәапеила –
Җаруаа цон ихьамтц,
Геи-шьхеи ирѳаѳуан «Шәнеибац!» –
Ацсны аиааира агарц.

Иагеит!.. Агәра згауадаз!..
Уажәшьта агәра умган!..
Иагеит!.. Закаѳ азхьуадаз,
Уи ҳақын, иқәнаган!

Иаххылацшу Анцәа ду иоуп
Абас аицшггы зтаххаз!..
Иихъчазггы – ихайтаз,
Иныхәацхъаз зхьыршаз!..

*Иахзааз, иҳавагылаз –
Ахаан хаштҭра зқәым!..
Аңсынра зтагылаз –
Фышьа змам, ифым!..*

* * *

...Мап салагом ирҭыцны
Аибашьратә афра,
Зны сылағырзқәа ацны
Сеазысшәахьейт цъара!...

Схалагь соума ус аицш
Ицәажәахьоу, изыфхьоу!..
Аха фажәак усггы
Жәйтә-натә аахыс ихәоу...

*Голиаф ддаун, дкааметын,¹²
Игәйтқьаган иҭацшра.
(Хаталаггы уи д-Гефтәын,
Қалакъ мацк ауп иара).*

Ишәыз кәылзы мацаран,
Ихиан ибцы, ихыц...
Дызҗыз җхәаран, мақаран:
«Исиаиша уааи, уцәырц!..»

Закаф ниртәахьадаз,
Ихәом, дрызтархом,
Закаф ижәлахьадаз –
Рылшарақәа азхом...

Даут дыхьчан, дарцысын,
Дцәыртцит игәағны!..
Дызпылоз ибжара акәын
Дахьыказ тцабыргны...

Шта дук аҗ урт еипылеит,
Аибашьцәа рзыцшуп...
Ишцеилгои хәа еилагылоуп...
Аизааигәахара иаҗуп:

Ахьча рцыс Даутгы
Ицом игәы тҗьаны...
Икьатеиах цтәоит Голиафгы,
Дихыччон дҗәыншьаны:

*«Абри аїан иоума
Исабашуа, сызшыра?..
Миған акратяхума
Уи ишьтаркьяцра!..»*

Даут ахахәи ацәхари
Икуп, аа, уаха акгы..
Ишеилгаз атә ухәареи! –
Уи ауми ацьшьатәгы:

Ахахә тиркьейт уа цәхарла,
Уи акәхейт иаға ишыра:
Даазазейт дахьгылаз,
Дынкахәит агәара! –

Дынкахәит Голиаф ду,
Илахь тбаа таңены!
Дтахейт абас, адә агәта,
Хьзы игейт Даут аены!..

Хьзы игейт уи, Анцәа дицуп,
Дхейтцоит, имфа атуп..
Ари – ауриа хәамтоуп,
Ацшьафырағгы иануп...

Кашәара ақәым Ажәа! –
Аеарҕыцт еиҕа!..
Хьзи-цшеи рымаз ажәлар,
Дрыгмыз Рхада!

Ирхысит урт имыхьтәу,
Иеикәдырхейт Ацсны.
Дгылоуп Владислав ду
Голиаф ихы таңены!..

Адунеиггы длакәнашьейт,
Деицырдырт Владислав!..
Гефаа дуқәа ирпхашьейт
Зыхьз нагаз Голиаф!..

* * *

Уажәшьтоуми Ацсынтәыла
Пхьа ианцаша агәы тганы.
Изыхьчаз рмахәҕақәа рыла
Ахәрақәа ргьаны.

Ари амтцәыжәфа инаҕоит
Ацсынра Иахадой –
Дцызоуп, ихы ишатом,
Иароуп игәы иҕасоу...

* * *

Аха, сишь, закәызеи?
Иазыпшыдаз ас?..
Владислав ицәыласызеи?..
Ак аафует дыдратцас...

Узланышәарызеи! –
Дтагылоуп ифара!
Ацсәәха, иугәагыуазеи?
Унаскә хара!..

Заҕа ус дрызхьуазеи
Уи Ацсынразы...
Заҕа мфа ибауазеи
Пхьатәи аразҕазы!..

Унаскә, ацсәәха,
Унаскә: иузом!
Цсыхәа амоуит уаха:
Дааскьоит ауп, днаскьазом...

* * *

Москва!.. Заҕантә угәахәа
Арцырхьааз хара!..
Москва – уқәыпшратә ныхәа,
Уқәцара – ушәра!..

Угәеисра убра иаатгылеит,
Аетдә талт Ацсны!..
Иуцылон лағырзыла
Жәлары зегъ еизаны –

Аеропорт ағ акәын...
Март аз, хәылпазы –
Қәеи-цшеи ирымҗахак иқәын,
Иузкаршәуам ацгәыцсы...

Изакә цәалашәарои:
Иаалыркәа ицәгъахейт,
Итәуон ацсабарагъ,
Убас аипш аҗаххейт...

Жәларык еицықыыз-қызуан,
Ирызтатом уцсы!..
Гәанылагъ ус еицырхәон:
«Уһс айаҗа җаһсы!..»

Имыцәа ушымҗапыргоз –
Еитахәашьяк змам.
Урт амшқәа шымҗацысуаз –
Җышья, нҗашья змам!..

* * *

Узқәатың угәһаан,
Иуныруан уәхәара,
Уи уазхәыцхәан заа...
Саҭааит ҟацхәа иара.

Сгылоуп саины, схалан,
Ицшуп хара Кавказ...
Ахы зыбжъаз рхәааф,
Нак-аак Гәымстала иахьшаз!..

Ара атанкқәа еижәылон,
Ашәақымца цхатцас
Нак-аак еицылон,
Абзарбзанқәагы убас...

Ахтың иаргаз ахәы цшза
Шьац иатцәала ихкьоуп,
Амармалташь хахә атцака
Ухәахьала абрака уиоуп!..

Абра иаатгылеит упра –
Изсауан хара!..
Араатәи ахә акәапра –
Назатәи удамра.

Ара – уара у-Голгофа,¹³
Уқәпара ес-шар,
Уаазаб, угәакра,
Улахьынтца, уцъар!..

Уҟацхәа иарсуп ахәақәа –
Урт рыбжъара ухъз:
«Апхьатәи Ахада хәа» –
Цсра-зра змышьуа ухъз!..

Хбиракгы аҟәәан иаларсуп,
Иацәажәоит ацша...
Шьала ухъз аҟәыласоуп,
Маҟас иану – Умаҟа!..

«Шәнеибац – шәнеи» мацароума? –
Ахәрашәагы гоит...
«Аңсадгыл ауп иңсҭазаароу» –
Уажәақәа аанхоит.

Уахгы-еынгы ҟеижәицшьба цса
Цшуп, ицацшьаоуп...
Ацсаатәқәагы есыхәылцаз –
Есышьыжь рашәа ахуп...

Цьанат хэа цьара акрыказар
Икоуп уи абра...
Икалап ас аипш икамзар
Кавказ зкэа тыпк цьара.

Рынауркэа утаауеит
Ихьамтцыз, итахаз...
Урт уцуп, иузхьауеит,
Рцэыртцра абрака ицшьаз!..

Цсра зкэымкэа ииз цсра икэума?
Ара – Апсны иагәуп.
Арахь ихало ахахә-мөа
Назаза жәлар ануп.

Урт ес-шар иатаауеит
Утынчра – удунеи...
Абра еакала ирзаатуеит
Умөеи ухаҗарей!..

Ицалааит ашықәсқәа,
Иаулааит асы, ақәа...
Амреи амзеи гылалааит –
Ицкымкэа ршәахәақәа...

Италаз аетцә кыдлалааит,
Ислааит ацшақәа...
Ашәышықәсақәа еишьталалааит –
Наунагза абра –

Ужәлар рнапала
Унаскьагоуп Апсны Атцеи,
Уамадоуп хьзы-цшала
Удамра – умавзолеи!..

* * *

Дәеа хәык ахь сиасуеит,
Джуп убрака Аслан.
Акәа ашьхара сатаалоит,
Сахуп Апантеон.

Хәаа змам бна бахчароуп,
Зыкь циаа хкы урыниоит.
Ари адгьыл иамароуп,
Ухырхуеит, урыткәоит.

Арахь уаазго ачапырхәа-мөа
Гәахәоуп, ихазуп.
Амшыни Акәеи рсахьа аума –
Унапсыргәытца иануп...

Лбаа Ешыра уалацшуеит,
Унахыпцуеит дамрак...
Абар, Аслан ицшра-лаша
Аеарҕыцт иахбак:

Азалымдареи анымшәареи
Рышьтамта анны,
Ахатцареи, агәымшәареи,
Ахҕахареи иртәны!..

Ицоит, имҕасуеит ашықәсқәа,
Ихьз кашәом, иацуп.
Слымха итаҕуеит иажәақәа:
«Ауаҕра рыцкуп!..»

Абраҕа джуп... Излоужуазеи
Уи ицсы, идоуха?!
Заҕа хтысгы мҕасхьоузеи –
Дааскьоит еиха!..

...Абрантә Ешыра салацшуеит,
Дшалацшуа тахык.
Сышәт шытцәрақәа рзысшауеит
Ҧ-дамрак, Ҧ-хәык...

...Рҕыцбагы – исызгәакыақәоу:
Рыцс атцаҕа – сыцсы...
Рҕыцбагы – ихьзырхәагақәоу,
Иеиҕәытхам хаз-хазы...

Инартбаан рышьта ахылара –
Игәагыҕацәоу аоуп...
Ҧажәа ҕыһак, Ҧ-қәгыларак
Налкаа рызбахә хәоуп...

Ихадан рнысымҕаҕ –
Уи ала ишьатаркын.
Ихадан рхатцараҕ,
Ражәаҕгы ихазын.

Ажәа – аус иатәызароуп,
Усуп цсыс иахоу.
Уцстазаара иацстазаароуп
Нагзатәыс иануоу! –

Иупхьо хра ҕазарамы,
Хақәтарала ухәноит!..
Хра-храла Апсны-хра ҕагами,
Храк ҕа храк тнагоит.

Аҕаа – Стампыл – Аҕаа; 2014–2015 шш.

АЗГӨАҢАҚӘА

1. «*Никита ҳәа аумак*» – Никита Сергеи-иңа Хрущев – 1953–1964 ш. рзы Асовет ҳәынтқарра анапхғафы.

2. *Кириллица* – арақа: аурыс нбан, аурыс алфавит.

3. *Аәажәатәи аизара* – Сталин инцәатәра, иахырқьаны имтцахырхәара иақәызбаз апартия аәеи-жәатәи Аизара ду мөапысит 1956 шықәсазы.

4. *Мжаваназе В.П.* – 1953–1972 шықәсқәа рзы Қырттәылатәи акомпартия Ацентрә Комитет актәи амазаныкәгаф.

5. *МИФЛИ* – афилософиеи, алитературеи, атоурыхи Москватәи ринститут иааркьафәу аурыс хьзы, аббревиатура. 1939 ш. азы А. Т. Отырба абри атқариурта далгоит.

6. *Гьаргь, Баграт, Кәаҗиа* – 1947 шықәса февраль 25 рзы Москвақа, Зегьейдгылоутәи акоммунист партия ашқа идықәтқаз, аңсуаа зтагылаз азалымдаратә зхәоз ашәкәы авторцәа: Гьаргь Зизариа, Баграт Шьынқәба, Кәатциа (Константин) Шьақрыл.

7. «*Афьиза Сталин уахь*» – абас ахьзын октиабр 11, 1952 шықәсазы аихәшыцәа Екатериinei Тамареи Шьақрылаа Аңсны, аңсуа жәлар зтагылаз арыцҳарақәа ирызкны Сталин ихьзала ирфыз ашәкәы.

8. *Архьын* – *Архьын Мирон-иңа Лабахәуа*, – ахәынтқарратә, апартиатә усзуфы; 1953–1957 ш. рзы Аңсны аминистрцәа реилазаара ахантәафы.

9. *Сослан* – *Нартәаа ирызку ауаңс хәамтә афырхәҗа хада*.

10. *Омар ду, Шамы Уарҳан, Цьамал* – Омар Бигәаа (апое, атқарауаф), Уарҳан Шамба (аспортсмен, ақәпаф), Цьамал - Цьамал Чкәаниа – афәпыц уаф, ауаажәларратә усзуфы – 1975–1977 шш. азы Тьыркәтәылантә Аңсны иатәаз хәшыцәа.

11. *Анатолиа ажәытәрақәа* – Анатолиа (абырзен бызшәафәы амрагыларахәа аанагоит) – Азия Маң

ажәйтәзатәи ахъз; XX ашәышықәса 20-тәи ашы-
қәсқәа инадыркны абас азырхәоит Тырқәтәыла
Азиатәи ахәтә.

12. *Голгаф, Даут* – шәахәацш урт ирызку ахәамтә
Абиблиаф: Ацсхара актәи ашәкәы; 17.

13. *Голгофа* – Ерусалим азааигәара икоу ахәы,
ақырсиан хәамтә излахәо ала Иисус Христос (Иаса
Қыырса) дахькыдыртцаз атыц. Иеитарсу атцак афы:
ауафцсы иаазаб, игәакра, иразкы хьантә (Голгофахь
игоу илахьынтцамфә).

АХҚӘА

Аслан

9

Владислав

73

Мушьни Таииа-ица Лашәриа

АЖӘА

1953 • 1989

Апоема

Мушни Таевич Ласуриа

СЛОВО

1953 • 1989

Поэма

На абхазском языке

Акомпииутертә нбанкәшәара *Ламара Чамагәуаңха*
Акомпииутертә виорстка *Наира Гәынңха*

Аформат 70x100 $\frac{1}{32}$. Атираж 500.
Икацә. акь. бгь. 4,5. Иныкә. акь. бгь. 5,85.